

FRANCESCA
ALIERN

COR DE LLOP

Notes de color

Notes de Color — 12

COR DE LLOP

FRANCESCA ALIERN

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: febrer del 2008

© del text: Francesca Aliern i Pons
© d'aquesta edició: Cossetània Edicions

Edita: Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9791-344-7

Dipòsit legal: B-381-2008

I

Recordava com un fet llunyà i difús quan, l'any 1896, un 5 d'agost va embarcar al port de València al vaixell de guerra *Satrustegui*, rumb a l'Havana. Allavons era un xic ben plantat, de sang calenta i amb moltes ganes d'embrancar-se en arriscades aventures. En aquells dies d'aigües tèrboles per a Espanya, a ell li sobraven coratge, valor i ganes de viure. Va salpar cap a Cuba com a soldat de lleva, amb tres duros a la butxaca i un parell de mudes de roba dins una taleca. Allavons, l'exèrcit espanyol era constantment atacat pels insurrectes acabdillats pel general Calixto García, irreductible defensor de la independència i les llibertats absolutes de la perla de les Antilles.

El que més va sentir a l'abandonar el poble, després d'allunyar-se de la família, la xicota i els amics, va ser deixar la barca de pesca lligada al xop gros que vorejava el riu i pertanyia a l'hort de Queralt. Feia ben poc temps que havia adobat totes les escletxes amb estopa i, després, hi havia fet una bona repassada de quitrà. Amb aquells adobs va quedar com nova, impressionant. El nom de la mare, marcat meravellosament a proa amb pintura blanca, li proporcionava un aire pompós i força especial.

Sons germans, Àngel i Ramon, de segur que la devien haver utilitzat dotzenes de vegades. Els dos, encara que no fossen grans remers, sí que eren excel·lents pescadors i mantenien relacions de bona amistat amb els hortolans de l'altra riba del riu. Era ben cert que tenien traça per a bescanviar el peix per planter, raïm i verdura primerenca.

De vegades, quan es permetia un recés i gaudia de moments de soledat, deixava que una boira íntima s'apoderés del seu enteniment. De tant en tant necessitava que els records li envaïssen el cap, l'ànima, tots els sentits... La majoria de seqüències passades que li bullien pel cap eren molt acolorides i tan diàfanes com l'albada. A Cuba, va participar en accions plenes de risc. Escaramusses perilloses a Rosario, Valladares, El Brujito, Gamboa, Venato, Nortiso, Fuengirola... La valentia demostrada en primera línia de foc li va ser recompensada amb una medalla de plata, amb distintiu roig. Després es va esdevindre aquella acció tan fosca i ferotge de Selva del Río i Gramínea. Fortes i despietades caceres de rebels per tota la província de l'Havana. Aquests es defensaven amb un coratge digne de feres implacables; no els concedien ni un minut de descans. El sol roent com el foc i la calor carregada d'humitat eren insuportables. Des dels seus amagatalls podien entreveure com els guerrillers revolucionaris rostien en la *manigua* algun bacó de llet. A més a més de la navalla, els insurrectes portaven penjat a la trinxà l'arma típica del *guajiro*: un matxet llarg i afilat per a obrir-se camí per la selva o per a tallar el cap en redó als enemics.

En una de tantes emboscades va caure ferit. Amb tot, va tindre molta sort, perquè la gran majoria de companys van deixar-hi la vida, enmig d'aquell boscatge hostil. Com a recompensa al seu valor, li van atorgar una altra medalla d'argent amb distintiu roig, igual com la primera. Per curar les lesions va ser ingressat a l'hospital Alfonso XIII, a la capital de l'illa, on hi va reposar força dies, quasi a les acaballes del domini espanyol. Sortosament, aquella ensopegada li va aplanar el camí de retorn a casa. La ferida d'una cama tenia mal angle i els metges, després de fer-li una escrupolosa avaluació, van decidir donar-lo inútil per a l'exercici d'accions militars. Encara que tenia el cos fet un nyap, va rebre la notícia amb un goig extrem. El somni de Cuba s'anava esvaint a marxes forçades.

Va arribar a València a bord d'un vaixell que amb prou feines va suportar les embranzides de la mar, que es va mostrar embravida durant tota la travessia. Des de la capital llewantina va continuar el seu periple de tornada fins a Tarragona, on un metge, força atrevit, li va operar la cama: el va deixar més ranc del que estava. A l'hospital s'hi va quedar fins a obtindre la llicència. Amb tristor es va assabentar de l'explosió del

vaixell de guerra americà *Maine*, a la badia de l'Havana. Tot va succeir la nit del 17 de febrer d'aquell endimoniait any del 1898. El foc, segons explicaven els diaris, s'havia propagat ràpidament a coberta, i la nau, ben poblada de canons de llarg abast, no va tardar a enfonsar-se envoltada de flames. Més de dos-cents soldats dels Estats Units van perdre la vida en un curt espai de temps; els mariners ianquis no van tindre temps ni de reaccionar.

En sendemà, la premsa americana informava a tot el món que els espanyols havien minat el casc del buc. Pura fal·làcia. Els mateixos nord-americans en van ser els autors, d'aquella carnisseria, per tal de provocar una crisi a favor seu. No els va importar sacrificar la vida de tants compatriotes. La voladura del *Maine* va ser l'excusa per a poder disputar als espanyols la perla de les Antilles. Una setmana després, la flota dels Estats Units, dirigida pel *comodoro* Dewey, va afonar, en una curta i desigual batalla, el que quedava de l'armada espanyola a Cavite (Filipines). La pèrdua de Cuba, Puerto Rico i les illes Filipines va suposar el final de l'imperi espanyol a ultramar. D'aquelles runes en naixia un altre, d'imperi: l'americà, dirigit pel golut i implacable president McKinley.

Abans de deixar Tarragona va rebre cinquanta pessetes de l'exèrcit "como saldo definitivo de sus alcances", segons era escrit a la papereta que li van donar a l'hora d'acomiar-lo. Tenia tantes ganes d'arribar a casa, tants desitjos per complir, que va robar unes croses de l'hospital, creient que en lloc de caminar, volaria fins a arribar a l'estació de tren. Va arrossegar la cama ranca pels carrers de Tarragona i, a l'arribar al baixador ferroviari, aquest era ple de soldats que, com ell, eren representants de la frustració cubana. Xicots que havien emmalaltit a causa de la humitat, salabror i misèria de les presons de l'illa. Repatriats que només tenien a sobre un gran desig: arribar a casa seua, lluny d'aquell infern.

A l'andana s'amuntegaven els ferits i els farcells buits. La majoria encara duien al damunt alguna peça de l'uniforme de l'exèrcit, al qual havien servit amb lleialtat i bravura. Alguns encara tenien al rostre senyals d'haver passat la malària o alguna altra mena de febre que els havia deixat el cos més sec que un pollís d'olivera.

Va tossir una mica. Se li havia adherit al garganxó un tros de pell de la maçana que acabava de menjar-se. Li feia mal la cama on va rebre el tret i també el cap, a causa de tanta recordança en un espai de temps

tan limitat. Però quan es quedava sol, quan es lliurava d'amoïnaments, es concedia un descans, fumava un cigarret i recordava els companys de guerra i tota aquella mala història de patriotisme barat que els inculcaven els comandaments. Prou que tots sabien que els cubans tenien raó. Lluitaven per alliberar la seua terra, farts que els robessen les riqueses naturals i, també, per tal de fugir del seu destí d'esclavitud. Ningú no tenia el dret de manegar-los des de l'altra part de món. D'això en sabien bona cosa els burgesos catalans, que els acontentaven regalant banderes als batallons i feien bona festa després de la pomposa benedicció d'aquestes a la catedral. Com si les voluntats es poguessen comprar amb gresques i afalacs! La festa que van oferir al Batallón de Voluntarios Urbanos fou costejada per subscripció entre els exportadors de Catalunya. Militars, clero i la millor representació de la societat de l'Havana es van reunir al temple i, després dels sants oficis, es va servir menjar delicat i en abundor al barri residencial del Cerro, on vivien els espanyols adinerats. Per a ells va ser la gran festa. Als pobres soldats, després d'aguantar la xafogor i el sol de justícia, uniformats fins a les dents, els van rentar la cara amb un plat d'arròs, peix barat i unes quantes ampolles de rom.

Va arribar al seu poble amb fama d'heroi, dos medalles de plata penjades al pit i amb la graduació de sergent. Un grau, era ben cert, que li va obrir portes a llocs que abans de l'aventura cubana eren impensables. Pels bons antecedents durant la guerra, la seua conducta irreprotxable i la valentia de la qual va fer gala, a part de la cama tarada de per vida, era de llei que podia demanar una destinació civil, un càrrec de funcionari. De moment i amb una bona dosi de sort, va ocupar la vacant de rellotger al seu poble, amb un sou de cent pessetes anuals. Era una minúcia, però el treball era quasi inexistent i, per començar, la col·locació no era gens menyspreable. Li quedava força temps per a ajudar son pare en els treballs de l'horta. Al casar-se amb la Pepeta, no disposaven de gaires diners, però com que tenien assegurada la menja de cada dia es podien considerar éssers afortunats.

Sons fills van arribar prompte. El Ramon i l'Agustinet van nàixer amb tres anys de diferència. Sortosament, encara que la Pepeta sospirava per tindre una xiqueta, no va tornar-se a quedar embarassada. No estaven els temps per a alimentar gaires boques. I encara que els avanços

al món se succeïen ràpidament i sense fre, la vida rural romania inalterable, sense guanys socials, amb més pena que glòria.

Al jubilar-se l'agutzil, va ocupar la seua plaça, amb un benefici anual de set-centes pessetes, fet que al poble va aixecar no poques enveges. Aquella col·locació vitalícia tenia molts pretendents. Era un regal, un somni el fet de poder comptar amb un sou segur i sense vessar gaires gotes de suor. Encenent un altre cigarret, va recolzar el cos sobre un ribàs. Acabava de fer un pregó i se sentia cansat. Havia recorregut tots els carrers de la vila llegint l'edicte fins a esgolar-se. Aquella cursa que semblava no tindre fi, arrossegant la cama i el cornetí sempre lluent, però bonyegut, el deixava desmanegat, fet pols. Era allavons, al sentir-se desvalgut, quan cercava el descans i la pau vora el riu. A la seua riba sempre hi havia algú amb qui fer petar la xarrada. La conversa quasi sempre era la mateixa. Parlaven de les dificultats de poder viure de la pesca, de les barques, de tragar gèneres amb els llaguts. D'uns anys ençà, les coses eren més fosques, del color i la duresa del vellut.

De vegades tampoc no tenia gaires ganes de xarrameca. Era més feliç amb l'enyorança dels records, dels dies passats al Carib. Amb un cert deler evocava el rom de l'Havana, la rialla embriagadora de les mulates cubanes, les seues carns fermes i desitjables. Dones de pell bruna, sempre a prop dels soldats espanyols, les quals eren força generoses amb ells per traure'n algun profit. Els seus cossos es movien voluptuosament, i els incitaven a gaudir dels seus encants. Quins pits...! Més d'una vegada es va embolicar amb elles en satisfactoris jocs amorosos, la qual cosa la Pepeta no va arribar a saber. Al llit ella mai no s'havia mostrat tan agosarada com aquelles noies, que, per un plat de menjar, feien de tot amb molta mestria. Al pensar-ho, deixava anar a l'aire un sospir i s'endarreria la gorra fins al clatell. Els seus càntics eren més dolços que la canya de sucre! Redéu! Per què li venien tan sovint al pensament, aquells records? Era com si el soroll de la ressaga del mar li omplís l'oïda. Quina delícia! Era un encantament del qual no es podia deslliurar.

Era ben feliç amb la Pepeta i els xiquets. No es podia queixar de la vida, perquè tret de l'ensurt de Cuba, fins a aquell moment li havia fet un tracte excel·lent. La feina que tenia era segura i li agradava. Mentre feia voltes pels carrers s'assabentava de tot. Les dones, als rogles, no paraven de parlotejar. I els hòmens, a les tavernes, tampoc no es queda-

ven curts, enaltien a qui volien i enfonsaven a qui menys ho mereixia. Al cafè de la plaça i al Centre Obrer, sempre portava la veu cantant, ja que en cap moment ningú no s'atrevia a rebatre els seus arguments. Era home que odiava la mentida. I encara que sabia que la veritat sempre resultava molesta, que usant-la es perdien amistats, no podia prescindir d'ella. Era de morro fort i ningú no li feia ombra. Però de sobte, el dia que menys ho esperava, com un vòmit de l'infern, li va arribar un desfici que va fer miques la bravura que el caracteritzava.

L'esclat maligne es va produir un matí fredorós de març. Els carrers eren deserts perquè un aire gèlid va obligar la gent a arracerar-se dins les cases. Només un pobre esmolet trencava el silenci amb l'esgarrifós xiulet que arrencava un tros de llauna al ser refregada per la xaira. Tremolant com la fulla d'un arbre, el pobre esmolador conduïa el carretó carregat amb els estris de la feina i tota la seua misèria. De segur que encara no havia guanyat ni un ral i, per tant, necessitava treballar per poder pagar-se un got de vi i el dret d'apropar-se a una bona foguera aixoplugada.

Enfront de la porta del casino estava ell, altiu, quasi desafiant, amb un rictus reptador al rostre. Era el malson acabat d'arribar de Barcelona. Un somriure fred li corbava els llavis i un cúmul de vanitat li feia brillar els ulls blaus. Era el Carles, el fill del metge titular de la vila, que acabava de llicenciar-se en medicina i amb el títol de doctor davall el braç, tornava als seus orígens. Havia arribat ben ufanós, amb ganes d'adquirir pràctica i confiança ajudant son pare. L'Ajuntament li va adjudicar totes les visites cobertes per la beneficència municipal: un padró d'habitants carregat de pobres sense recursos, entre els quals les malalties de tota mena s'estenien generosament.

Al veure'l, l'heroi de Cuba va comprendre de seguida que no congeniaria amb el xic guapo, alt i de gestos fins, però ple de prepotència i menyspreu envers les persones que considerava inferiors als seu rang. De jovenet ja era un incordi insuportable. Per a ell, l'espòradica i silenciosa trobada va ser un avís que va esclatar-li al racó més profund del cor. L'anunci d'un mal presagi. De sobte, se li van regirar els budells i una suor enfredorida li va recórrer tot el cos. El metge ni se'l va afigurar, potser perquè una dona vella, que s'hi havia apropiat, li deia que, abans d'anar-se'n a estudiar a Barcelona, era molt amic del seu nét. Va ser el

moment en què l'agutzil va seguir caminant carrer avall, amb els seus passos rancs i lents, descansant el pes del cos a sobre un bastó que utilitzava quan la vella ferida li produïa massa dolor per suportar-lo amb bona cara. Era sabedor que, en qualsevol instant, el jove altiu requeriria el seus serveis. Si el metge ho creia convenient (era de llei), es feia acompanyar per l'agutzil o el sereno si a deshores de la nit eren reclamats els serveis mèdics a qualsevol llar escampades per l'horta. Sabia que era el seu deure fer-ho i aquesta idea el turmentava. El pare del Carles quasi mai feia ús d'aquell dret. Solia desplaçar-se juntament amb el familiar que havia acudit a cercar-lo al seu domicili. Don Miquel era una bona persona. Molt educat, senzill, de tracte afable, prudent i poc pesseter. Son fill, no. Només veure'l se li podia llegir a la cara que no havia hereetat les virtuts del pare.

Quan van entrar en matèria, arribada l'hora de manar un i d'obeir l'altre, l'agutzil es va veure desbordat pel nombre d'ordres que rebia i d'encàrrecs sense cap ni peus que havia de complimentar. Solament ho feia per molestar-lo, per fer-li la guitza. Amb tot, ell, amb el cap cot, no descuidava els deures. Ho feia per no disgustar la Pepeta, que li demanava paciència i seny, que no volia guerres obertes amb els poderosos, ni fer parlar el poble. A més a més, no podia jugar-se la col·locació, perquè en depenia la vida de sons fills. El jove doctor, davant la seua feblesa, com era un home de caràcter brau, es comportava com un odiós torracollons. Era una actitud clara per tal de marcar diferències, una forma absurda de fer-li entendre que ell era el senyor, l'únic fill del metge Sentís, de gran pes específic al poble. El fet que ell fos un bon funcionari, amb un net i valuós historial a l'exèrcit, fruit de fer front als rebels cubans, les ferides de guerra i les dos condecoracions, el jove s'ho passava per l'entrecoix. Com si tot l'historial militar no tingués importància! Però no tenia més remei que callar, engolir-se tota la mala bava que li sobreseia de la boca i arrupir els punys per no fer-ne una de grossa. Els temps eren foscos i la prudència recomanava calma. Al país es movien força turbulències socials i els romanços carregats d'orgull només el podien abocar a situacions no desitjades.

Els membres del consistori sabien d'aquest assumpte més del que volien reconèixer. Don Miquel, el metge titular i pare del Carles, a banda d'enriquir-se desenvolupant la seua professió, era propietari de finques

de secà i regadiu, l'herència rebuda de sons pares; per tant, donava molta feina als jornalers de la vila.

“Aquesta història —remugava entre dents l'agutzil— s'acabarà com el rosari de l'aurora.” Els dos lluitaven per mantindre postures equidistants. El xic malcriat se'n fotia de la classe humil i del seu servilisme obligat. I ell, l'exsoldat enamorat de Cuba, militant del sindicat UGT, sempre estava en guerra oberta contra les famílies benestants que abusaven dels pobres bracers.

Mentre jugava a cartes al Centre Obrer o al Cafè de la Jòrdia, la seua llengua, sempre irreductible, no parava d'amollar crítiques i malediccions esgarrifoses; ell, també cal dir-ho, tampoc no s'estava de res.

—Això s'acabarà com una picada de fesols —va dir quasi en un murmuri, després d'assegurar-se que ningú no pugués escoltar les seues paraules.

La Pepeta, amics i familiars, prou que havien filat tot aquell mairam. Un odi entre els dos hòmens que ningú no sabia de quina forma havia nascut, però que dia a dia era més fort i ferotge i no es podia amagar. Cap persona no era capaç de lligar-ne un gra de sal, d'aquella estranya animadversió, però era certa, latent i fera com un corcò famolenc.

—No em vingues amb romanços, home —li deia la Pepeta cada cop que es retrobaven a taula—. Sempre tenim sarau a les menjades. Tu ves complint com millor sàpigues les teues obligacions. No dones al metge cap motiu perquè et puga ferir ni molestar. A boca tancada, no hi entren mosques. Però estàs fet bona eina, Batiste. Sempre has de dir la darrera i quedar-te amb la raó. Sé que no et deus quedar curt quan t'encares amb el fill de Don Miquel. Així que fes el favor de moderar-te.

—Ja n'estic més que fart, d'aquest ximple presumit! No para de manar-me feina!

I amb un bramular tremolós li explicava, fil per randa, totes les inconveniències d'aquell xic vanitós i poca-solta: que li feia netejar la paperera del consultori, que li manava fer pregons a qualsevol hora i altres històries fetes a mida per fastiguejar. I mentre es desfogava, pels porus del cos se li escapaven mars de suor. La dona mai no s'immuava, ni tan sols li dirigia ni una sola mirada, perquè, la pobra, un dia rere l'altre sentint la mateixa cançó, a la fi la tenia apresada de memòria.

—L'alcalde, quan em queixo, només sap dir-me que prenga paciència, que pare i fill es porten meravellosament bé amb el poble. Què hi dius, tu?

Ell, encara que de sobres coneixia la resposta, d'un bot saltava de la cadira ben alterat.

—Que és cert. Van a qualsevol casa i a qualsevol hora del dia o nit. Atenen famílies pobres que viuen miserablement, i la dona del metge vell, la senyora Immaculada, fa moltes obres de caritat.

—És la seua obligació, collons! No sé com sou, les dones! Que et penses que no cobren? No ho fan de bades, no...

La Pepeta era massa bona. Sempre treia ferro al que ni tan sols es podia temperar. Prima, àgil i treballadora com poques, d'una pesseta en feia un duro. Quasi sempre tenia raó i si no hagués sigut per ella, a casa no existirien els llargs espais de pau.

—El teu caràcter et portarà disgustos, Batiste. *Vivir para ver*. Tal fas, tal et trobes. Les dites dels vells no fallen mai. T'ho dic ben sovint. I als xiquets també, que vull que ho tinguen sempre present. —Ho deia amb els cinc sentits, com si fos una sentència. El to de veu era moderat, però amb cert accent de duresa. I la Pepeta, per no embrancar-se en discussions absurdes, iguals a les del dia anterior, es tancava a la cuina. De seguida s'escapaven de la pica sorolls d'aigua i de plats que topaven dins el ribell esportellat.

Allí, prop del meandre del riu, amb el cor ple d'una ràbia continguda, ell deixava escapar el temps amb molta indolència. Mentre, la cama ranca afluixava la rigidesa que li produïa un dolor insuportable. Mentre es feia el ronser, pensava en sons fills, principalment en el Ramon, aquell xiquet callat, d'ulls negres, brillants i freds com els d'un llop a punt de abraonar-se al damunt d'una bona presa. Indubtablement, havia heretat el seu caràcter. Però era més observador i reflexiu, callat i astut com una mostela. Del Ramonet no se'n fotria ningú, perquè els tenia ben posats. A l'escola també despuntava: de tant en tant, Don Fermí, el mestre, solia informar-lo. Només era una criatura de vuit pams d'alçada i ja llegia amb la gràcia i encert d'un estudiant de col·legi de pago. El xic havia d'aprendre de valent, saber sempre les lliçons que li manaven, estar a l'altura de les seues possibilitats. Ell faria el que fos per

tal que tingués un bon futur, lluny de la terra i dels grups de jornalers sempre en cerca de feina.

L'altre fill, l'Agustinet, era mogut, juganer i poc estudiós, però un bon xavalet. No tenia la percepció de son germà envers tot el que ocorria a la seua vora, ni la mirada escrutadora, ni tan sols la capacitat de retindre a la memòria les coses més simples. El Ramon mai no s'oblidava de res. Tot s'ho prenia massa a pit, com si pogués retrobar-se, en un altre moment, amb velles situacions que li havien fet mal. Quin llop que tenia a casa! Pels seus dos fills se sacrificaria al màxim, encara que s'hagués de cosir la boca i taponar de per vida les orelles.

Es recordava dels nois quan el Sentís solia provocar-lo amb solfes sense música. A contracor havia après a callar, a no contradir-lo verbalment, encara que la ràbia li mossegués l'estómac. Es faria el sord i el mut per no donar-los cap motiu de queixa, ni l'excusa més lleu per a fer-lo fora de la plaça d'agutzil. Les famílies benestants tenien molta força, massa. Calia avançar amb peus de plom, de mica en mica i sense abaixar la guàrdia. Sortosament, semblava que els temps anaven canviant, les revoltes socials a Europa eren contínues i els seus moviments deixaven entreveure nous panorames polítics. Però encara calia lluitar molt per conquerir una llibertat total i perquè els obrers fossen considerats éssers humans, no animals de treball i càrrega.

Alfons XIII va iniciar el seu regnat el 1902 amb el país encara davall els efectes de la pèrdua de la resta de les possessions colonials. Va jurar la Constitució de 1876, però no es podia dir que fos un rei constitucional. Des del principi va afirmar el seu poder personal i va manifestar una gran afeció cap als militars. Va continuar la política de torn pacífic de la mare, M. Cristina d'Habsburg-Lorena, basada a admetre el sistemàtic falsejament de les eleccions. Per tant, va confiar en els conservadors Fernández Villaverde, Silvela, Maura i Azcárraga i, després, va fer el mateix amb els liberals Motero Ríos, Moret, López Domínguez i Vega de Armijo. Més tard, va obrir pas per tal de desmuntar el caciquisme i modernitzar els sistema polític des del govern. Primer amb Maura i després amb el liberal Canalejas, fins que aquest va ser assassinat. Romanones, president del nou govern, tenia un tarannà progressista i el poble esperava que iniciés grans canvis.

A les ribes de l'Ebre es feia fosc. Era tard i de segur que la Pepeta ja devia tindre el sopar a taula. El cel era ple de núvols voladissos, de color blanc i rogenc, perquè encara rebien les darreres carícies del sol. Les aigües del riu semblaven estancades, molt minses i poc sorolloses.

Aquell paisatge tranquil i confortador li agradava. El feia somniar. Amb prou esforç es va anar alçant. De seguida va buscar la seguretat que li donava el bastó. Allí ningú no podia guaitar les seues carències físiques. El cansament se l'engolia, com si fos un glop de vi. Ranquejant es va dirigir cap al sender que el portaria al portal de la Mare de Déu del Pilar, prop de casa. Potser després de sopar faria una ronda pel cafè i les tavernes, per assegurar-se que la vila continuava en calma. Tindria una breu xarrada amb Quico, el sereno, abans que sortís pels carrers a cantar l'hora i anunciar l'estat de l'oratge. Després se'n tornaria a casa, a gitar-se, que tot el seu cos reclamava descans.